

European
Commission

Representation
in Greece

T4E / Ενημέρωση 2015 / #10

Φιλική επίλυση διαφορών

Πόσο μπορεί να ωφελήσει η τεχνική των διαπραγματεύσεων ομάδας μεσολαβητών στην επίλυση συγκρούσεων μεταξύ μαθητών στα σχολεία;

Επιμέλεια έκδοσης:
Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα
(2015)

Επιμέλεια κειμένων:
Ιωάννης Καραγκιόζης
(Δάσκαλος T4E)

Γραφιστική Επιμέλεια:
Χρήστος Παπαδημητρίου
(<http://www.humansvectors.com/>)

*Το παρόν έντυπο δημιουργήθηκε για τις ανάγκες του προγράμματος,
Teachers4Europe*

Ευρωπαϊκή Επιτροπή Αντιπροσωπεία στην Ελλάδα
Βασιλίσσης Σοφίας 2
106 74 Αθήνα,
Τηλ. +30 210 72 72 100
Φαξ +30 210 72 44 620

E-mail: comm-rep-athens@ec.europa.eu,

Ιστοσελίδα: <http://ec.europa.eu/greece>

 Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα
 @EEAthina

Φιλική
επίλυση
διαφορών

Η λύση αμοιβαίας εμπιστοσύνης και ισότιμης σχέσης

Η αποτελεσματική και φιλική λύση διαφορών των μαθητών σε μια σχολική κοινότητα και η αντιμετώπισή τους με ειρηνικά μέσα διαδίδεται ολοένα και περισσότερο στην ελληνική σχολική πραγματικότητα. Οι ίδιοι οι μαθητές, αφού προετοιμαστούν και εκπαιδευτούν σε τεχνικές επικοινωνίας, καλούνται να συμμετέχουν στις εναλλακτικές διαδικασίες επίλυσης διαφορών μεταξύ διαφωνούντων μαθητών.

Το καινοτόμο πρόγραμμα κατά της ενδοσχολικής βίας «Σχολικός διαμεσολαβητής» που υλοποιήθηκε το σχολικό έτος 2013-14 στην τάξη ΣΤ'2 του Πειραματικού Σχολείου Σερρών είχε στόχο την εδραίωση κουλτούρας διαμεσολάβησης και αποδοχής μεταξύ των μαθητών. Θεμελιώδεις τεχνικές επίτευξης ειρηνικής επίλυσης διαφορών στο σχολείο είναι οι ομόφωνα συμφωνημένοι κανόνες δράσης, η εμπιστευτικότητα και εξεμύθεια, ο αμοιβαίος σεβασμός, η ισότητα και ουδετερότητα, η αποφυγή συγκρούσεων συμφερόντων, η ενεργητική ακρόαση, η αναγνώριση συναισθημάτων, ο διάλογος, η (θετική) αποδοχή του άλλου και του εαυτού, η θετική αναπαισίωση, η καλλιέργεια ενσυναίσθησης, η διαχείριση θυμού κ.ά.. Η προσομοίωση περιπτώσεων συγκρούσεων ήταν απαραίτητη για την ανάδειξη του ρόλου και της σημασίας ενός διαμεσολαβητή μπροστά στα μάτια των μαθητών της ΣΤ'2 τάξης πριν αναλάβουν δράση κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων και πάντα με τη στενή συνεργασία με τον δάσκαλο της τάξης μα και τους εφημερεύοντες εκπαιδευτικούς.

Ως αφορμή για την υλοποίηση του προγράμματος οι μαθητές βρέθηκαν εν αγνοία τους μπροστά σε μια σκηνοθετημένη σύγκρουση μεταξύ δύο μαθητών. Ενώ η διαμάχη συνεχιζόταν, μετά από λίγο χρόνο αμχανίας, επενέβησαν αυτοβούλως κάποιοι μαθητές για να ηρεμήσουν τα πνεύματα. Με την παρέλευση μερικών λεπτών ακολούθησε «προανακριτική έρευνα» απόδοσης ευθυνών στους «δράστες». Παρόλο που όλοι ήταν αυτόκοι και αυτόπτες μάρτυρες, ακούστηκαν δισταμένες και αντικρουόμενες απόψεις. Κι όταν αποκαλύφθηκε πως η σύγκρου-

ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ

- Αυτή η μεσολάβηση δεν είναι μια δικαστική διαδικασία
- Το θέμα δεν είναι να καταδικάσουμε κάποιον
- Θα προσπαθήσουμε μαζί να βρούμε μια κοινά αποδεκτή λύση με την οποία θα ευχαριστηθούμε όλοι
- Ως μεσολαβητής θα παραμείνω ουδέτερος και δεν θα πάρω το μέρος κανενός
- Όλα όσα ειπωθούν κατά την μεσολάβηση είναι άκρως εμπιστευτικά
- Καθένας μπορεί να πει τη γνώμη του χωρίς να τον διακόψουμε μέχρι να ολοκληρώσει
- Η βία ή η απειλή βίας θα οδηγήσει σε άμεσο τερματισμό της συνάτησής μας
- Εάν απειλούνται ποινικές ή άλλες συνέπειες, αυτό η Σχολική Μεσολάβηση δεν μπορεί να το αποτρέψει. Η μεσολάβηση προορίζεται κυρίως στο να έρθουν οι αντιμαχόμενοι πάλι ό ένας κοντά στον άλλον με στόχο την αλληλοκατανόηση (ενσυναίσθηση)

Εικόνα 1: Οι μαθητές απολαμβάνουν τη βιωματική δραστηριότητα

Η διαφωνία και η σύγκρουση υποχωρούν και δίνουν τη θέση τους στον σεβασμό και την αναγνώριση των συναισθημάτων της κάθε πλευράς

ση που είχαν παρακολουθήσει ήταν σκηνοθετημένη, έμειναν άναυδοι! Διαπιστώσαμε λοιπόν πως δεν πρέπει να βγάζουμε αβίαστα και υποκειμενικά συμπεράσματα απόδοσης ευθυνών παρά μόνο όταν είμαστε αποδεδειγμένα σίγουροι. Έτσι αναδείχθηκε η ανάγκη απόδοσης δικαιοσύνης μεταξύ των εμπλεκόμενων. Η Σχολική Διαμεσολάβηση θα μπορούσε να λειτουργήσει, στη συγκεκριμένη περίπτωση μεταξύ μαθητών, ως αποκαταστατική δικαιοσύνη, με την αρωγή των Διαμεσολαβητών. Η διαφωνία και η σύγκρουση υποχωρούν και δίνουν τη θέση τους στον σεβασμό και την αναγνώριση των συναισθημάτων της κάθε πλευράς. Με λίγα λόγια μιλάμε πλέον για αποκατάσταση των σχέσεων των διαφωνούντων μαθητών, ενίσχυση της ομαδικότητας και ευαισθητοποίηση των μαθητών στη φιλική λύση διαφορών! Η 2η φάση υλοποίησης περιελάμβανε βιωματικές δραστηριότητες για την άρτια και παιδαγωγικά ορθή προετοιμασία για την ανάληψη του ρόλου του Μεσολαβητή. Αυτός ο ρόλος οφείλει να στηρίζεται στη γνησιότητα, την ενσυναίσθηση, την άνευ όρων θετική αποδοχή των εμπλεκόμενων, την ενεργητική ακρόαση και την επαναδιατύπωση, σύμφωνα με τον Carl Rogers.

Μη κατευθυντική μέθοδος

Ως ψυχολόγος ο Rogers αναπτύσσει τη γνωστή «Μη κατευθυντική μέθοδο» (προσωποκεντρική προσέγγιση). Αυτή συνίσταται στο να ελευθερώσει το άτομο, ώστε να μπορέσει να ολοκληρώσει τη φυσιολογική του ανάπτυξη και ωρίμανση, να αποσύρει τα εμπόδια και να ξαναρχίσει τον δρόμο προς τα εμπρός με τη

βοήθεια ενός διευκολυντή. Η «Μη κατευθυντικότητα» του Rogers επιτρέπει στον διευκολυντή να εμπλέκεται ενεργά στην προς επίλυση διαδικασία. Ας δούμε αναλυτικότερα τα χαρακτηριστικά στα οποία στηρίζεται ο ρόλος αυτός, σύμφωνα πάντα με τον Rogers.

Γνησιότητα. Ο μεσολαβητής είναι γνήσιος, αυθεντικός, όταν είναι σε επαφή με τα συναισθήματά του, όπως αυτά, διαμορφώνονται και εκφράζονται μέσα από τη διαδικασία. Δεν προσπαθεί να ταυτιστεί με ένα ιδανικό πρόσωπο, είναι ο εαυτός του. Αυτό που βιώνει στη σχέση του με τον άλλον είναι σε απόλυτη συμφωνία με αυτό που εκφράζει.

Άνευ όρων θετική αποδοχή. Αναγνωρίζει την αξία της ατομικότητας και της διαφορετικότητας του άλλου. Αποδέχεται τον άλλο, ανεξάρτητα αν συμφωνεί ή όχι μαζί του, αναγνωρίζοντας τα θετικά στοιχεία του. Ενισχύει τη δυνατότητα του άλλου για αυτορύθμιση και αυτοδιάθεση. Ακούει με προσοχή και ενδιαφέρον αυτά που εκφράζει ο άλλος.

Η ενσυναίσθηση. Ενσυναίσθηση (empathy) είναι η κατανόηση του άλλου όχι μόνο στο νοητικό επίπεδο αλλά και στο συναισθηματικό. Δεν είναι αποτέλεσμα «διδασίσεως», περιέχεται η αποδοχή και η απουσία κριτικής και αξιολόγησης.

Η ενεργητική ακρόαση και η επαναδιατύπωση. Η επικοινωνία ανάμεσα στον εμπλεκόμενο και τον μεσολαβητή οφείλει να μην είναι παθητική ακρόαση. Ο μεσολαβητής έχει την ανάγκη να βεβαιωθεί ότι αυτό που νιώθει και αντιλαμβάνεται ο ίδιος, είναι πράγματι αυτό που νιώθει και αντιλαμβάνεται ο εμπλεκόμενος. Σε αυτή την ανάγκη ο Rogers προτείνει την «επανα-

διατύπωση» (reformulation). Ο μεσολαβητής ως καθρέφτης αντανακλά και συνθέτει όσο πιο πιστά μπορεί το περιεχόμενο των λόγων και τα συναισθήματα του εμπλεκόμενου. Έτσι ο τελευταίος μέσα από την επαναδιατύπωση του «θεραπευτή» αναγνωρίζει συμπεριφορές και πλευρές του που ήταν στη σκιά ή δεν ήταν συνδεδεμένες με την εμπειρία του. Ο Rogers λειτουργεί συγχρόνως «τόσο ως μέλος της ομάδας όσο και ως διευκολυντής, δηλαδή νιώθει υπεύθυνος απέναντι στους συμμετέχοντες και όχι για τους συμμετέχοντες. Βρίσκεται παρών με τη συναισθηματική αλλά και τη γνωστική του πλευρά.

Βιωματικές δραστηριότητες

Κατά την πιλοτική υλοποίηση του προγράμματος πραγματοποιήθηκαν στην τάξη οι ακόλουθες βιωματικές δραστηριότητες (Αρχοντάκη, Φιλίππου, «205 βιωματικές δραστηριότητες για εμπύκωση ομάδων», Αθήνα, Καστανιώτης, 2003). Αρχικά είχαν σχέση με παιχνίδι ρόλων κι αργότερα με τη δραματοθεραπεία.

1η δραστηριότητα «Περπατήματα» (7/3/2014)

Με κύριο στόχο την ενεργοποίηση των μαθητών περπατάμε στον ελεύθερο χώρο της αίθουσάς μας σύμφωνα με την οδηγία που μας δίνεται. Οι μαθητές το απόλαυσαν πολύ! Ένωσαν ελεύθεροι να «βγουν» από τον εαυτό τους και να «νιώσουν» ως ένας άλλος, να ενεργοποιηθούν. (εικόνα 1)

Εικόνα 2: Τα παιδιά διαλέγουν το ταίρι τους. Δένουν το ζευγάρι τους με χαρτί υγείας!

2η δραστηριότητα «Διαλέγω το ταίρι μου» (19/3/2014)

Με στόχο τη μη λεκτική επικοινωνία οι μαθητές καλούνται να κινηθούν ελεύθερα στον χώρο, να συναντήσουν με το βλέμμα το ταίρι τους και να το επιλέξουν. Εξηγούν στον άλλον πώς έκαναν την επιλογή. Στη συνέχεια τέθηκαν ερωτήματα «Διαλέξατε ή σας διάλεξαν; Πώς νιώθετε γι' αυτό;», «Υπήρξαν μη λεκτικά μηνύματα που στείλατε ή πήρατε;». (εικόνα 2)

3η δραστηριότητα «Στηρίζω - στηρίζομαι» (8/4/2014)

Η δραστηριότητα αυτή είναι άσκηση για την ανάπτυξη εμπιστοσύνης μεταξύ των παικτών με μη λεκτική επικοινωνία και δευτερευόντως λειτουργεί χαλαρωτικά. Όπως μαρτυρά ο τίτλος, έχω ανάγκη τον διπλανό μου όπως με έχει κι εκείνος. Η αρχή αυτή διέπει τις σχέσεις ατόμων κι αναπτύσσει αμοιβαία εμπιστοσύνη και ισότιμη σχέση. Συμφωνήσαμε πως είναι κάτι που το θέλουμε όλοι: «Όλοι είμαστε όμορφοι μέσα από την αλήθεια της διαφορετικότητάς μας». (εικόνα 3)

4η δραστηριότητα «Ο τυφλός κι ο μουγγός» (8/4/2014)

Σε αυτή τη δραστηριότητα ο στόχος είναι η ανάπτυξη αυτογνωσίας, που αποτελεί κύριο χαρακτηριστικό για την εδραίωση εμπιστοσύνης. Εναλλαγή ρόλων, συναισθημάτων, υποβοήθηση ενσυναίσθησης κ.ά. ήταν

Εικόνα 3: Στηρίζω - στηρίζομαι - εμπιστεύομαι

5η δραστηριότητα «Πόσο κοντά σε αντέχω» (9/4/2014)

Στόχος είναι τα όρια των σχέσεων και της κάθε διεκδίκησης σε μια δημοκρατική ομάδα, τη σχολική τάξη. Ειλικρινά «απελευθερώθηκαν» οι μαθητές διαπιστώνοντας πως μπορούν να βάζουν όρια στις σχέσεις τους και στις διεκδικήσεις των άλλων, να γίνεται αυτό σεβαστό, πάντα με τρόπο που να μη θίγει, να μην προσβάλλει το ταίρι, τον συνεργάτη! (εικόνα 5)

Οργάνωση, υλοποίηση δράσης

Μετά τις βιωματικές δραστηριότητες συζητήσαμε τρόπους καταπολέμησης της σχολικής βίας και μεθόδους σωστής κοινωνικής συμπεριφοράς. Έπειτα ορίσαμε ομόφωνα τους Κανόνες Σχολικής Διαμεσολάβησης, τους οποίους δεσμευθήκαμε να σεβαστούμε όλοι κι ακολούθως συγκροτήσαμε τις ομάδες δράσης:

Ημερολόγιο καταγραφής συμβάντων

Καθημερινά γίνονταν καταγραφή περιστατικών στα οποία επενέβη η ομάδα αντλώντας στην ολομέλεια της τάξης χρήσιμα συμπεράσματα. Ενδεικτικά περιστατικά:

Εικόνα 4: Γνωρίζω τις ανάγκες μου, εμπιστεύομαι, επικοινωνώ.

- σύγκρουση, μάλωμα - διαμεσολάβηση 15/1/2014
- πτώση, πόνος στο χέρι, σύγκρουση - διαμεσολάβηση 5/2/2014
- σπρώξιμο, μάλωμα - διαμεσολάβηση 7/2/2014
- σπρώξιμο, μάλωμα - διαμεσολάβηση, αρνήθηκαν αρχικά 14/2/2014
- σφίξιμο της κουκούλας με εκφοβισμό, κλάματα - διαμεσολάβηση 6/3/2014
- κορόιδο στα σκαλιά, ήρθαν στα χέρια - διαμεσολάβηση 10/4/2014
- έντονο μάλωμα (αγόρι + κορίτσι) - παρέμβαση, συγγώμη 4/2/2014
- κλωτσιές, σπρωξιές (4 κορίτσια), δικαιολογίες, μάτωμα χειλιών + λεκτική βία, παρέμβαση (έδωσαν τα χέρια) 11/2/2014
- σύγκρουση, τραβούσαν τη ζώνη του παντελονιού, κλάμα, πτώση, παρέμβαση, συγγώμη 21/2/2014

Στάδια υλοποίησης προγράμματος - δυσκολίες, προβλήματα

Αρχικά το πρόγραμμα υλοποιήθηκε σε μαθητές των Α', Β', Γ' τάξεων (περίπου 115 μαθητές). Ακολούθως επεκτάθηκε και στις άλλες τάξεις. Ο δάσκαλος της τάξης και οι εφημερεύοντες εκπαιδευτικοί, τους οποίους ευχαριστώ για την αρωγή τους, συνεπικουρούσαν διακριτικά.

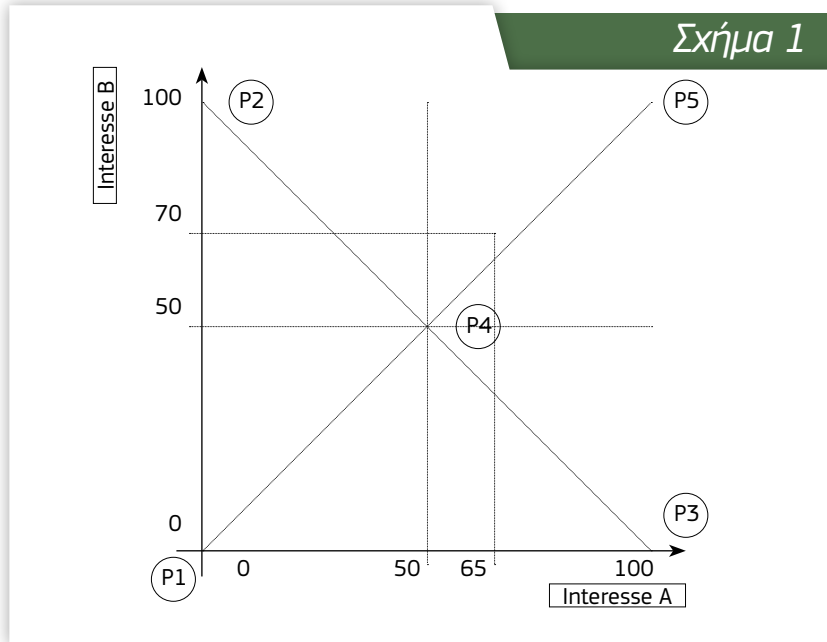
Σε όλη τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος σε τακτικές συνεδρίες μεταξύ των διαμεσολαβητών συζητούνταν όλα τα προβλήματα που προέκυπταν, ώστε μεθοδικά να δίνονται τεκμηριωμένες απα-

Εικόνα 5: Θέτω όρια στη διεκδίκηση του άλλου.

Θα προσπαθήσουμε μαζί να βρούμε μια κοινά αποδεκτή λύση με την οποία θα ευχαριστηθούμε όλοι

Σχήμα 1

ντήσεις και να μπορούν οι μαθητές να εφαρμόζουν απρόσκοπτα όσα έμαθαν στο αρχικό, θεωρητικό μέρος της δράσης.

Ανατροφοδότηση - εμπάθυνση

Για ανατροφοδότηση και ενίσχυση της ενσυναίσθησής τους προβλήθηκαν στην τάξη επιλεγμένες ταινίες, όπως: «Ο Βούδας λιποθύμησε από ντροπή», «Το καναρινί ποδήλατο», «Τα παιδιά της χορωδίας». Κάναμε παρατήρηση από την πλευρά του θύτη, του θύματος και του/των παρατηρητή/των.

Επιπλέον, εμβαθύναμε στην ιδέα της εποικοδομητικής επίλυσης σύγκρουσης.

Συνύπαρξη χωρίς συγκρούσεις δεν υπάρχει και μάλιστα δεν είναι άξια επιδίωξης. Το αν οι συγκρούσεις βιώνονται ως ενοχλητικές, απειλητικές, μη εποικοδομητικές και επώδυνες, εξαρτάται από το πώς δημιουργούνται. Οι συγκρούσεις μπορούν να ληφθούν ως ένδειξη ότι κάτι δεν πάει (για) καλά ή ότι αυτό θα πρέπει να αλλάξει. Θα πρέπει να εκληφθεί ως ευκαιρία για εξέλιξη και βελτίωση των αμοιβαίων σχέσεων και της συνολικής κατάστασης. (Σχήμα 1)

P1: Και οι δύο πλευρές χάνουν

Τρόπος: αμοιβαία καταστροφή, αποκλεισμός, αποφυγή

P2: Εγώ παίρνω τα πάντα, η άλλη πλευρά τίποτα

Τρόπος: επιβολή του ενός εις βάρος της άλλης πλευράς

P3: Η άλλη πλευρά παίρνει τα πάντα, εγώ απολύτως τίποτα

Τρόπος: αποφυγή, προσαρμογή, υποταγή

P4: Και οι δύο πλευρές κερδίζουν και χάνουν λίγο

Τρόπος: συμβιβαστική λύση - και οι δύο πλευρές ικανοποιούν κάποιες απαιτήσεις ή κάνουν παραχωρήσεις. Σε ένα σημείο στο οποίο και οι δύο μένουν αμετακίνητοι, εμμένουν στις θέσεις τους μα και ταυτόχρονα συνεργάζονται λίγο.

P5: Και οι δύο πλευρές κερδίζουν

Τρόπος: συνεργασία. Η κάθε πλευρά κερδίζει και δεν αρκείται, δεν ικανοποιείται λιγότερο από την άλλη. Στην ιδανική περίπτωση και οι δύο πλευρές μπορούν να επιτύχουν 100% των συμφερόντων τους. Η ιδέα της εποικοδομητικής επίλυσης συγκρούσεων απαιτεί στον ίδιο μεγάλο βαθμό αυτοκυριαρχία (οι ίδιοι και να σέβονται τα συμφέροντά τους και να τα εκτιμούν) και συνεργασία (να σέβονται και να εκτιμούν ισότιμα την άλλη πλευρά).

Στο πλαίσιο των δράσεων του σχολείου κατά της ενδοσχολικής βίας δημιουργήσαμε και αφίσες. Σε αυτή τη πολύτιμη δράση είχαμε τη βοήθεια της δασκάλας των Εικαστικών, κ. Χρύσας Βαρσάμη.

Συμπεράσματα

Η δράση υλοποιήθηκε στο Πρότυπο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Σερρών κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων. Για το ηθικό του πράγματος δεν θα μπορούσαν οι μαθητές ως μεσολαβητές να παρεμβαίνουν σε κάποιες τάξεις μόνο και σε άλλες όχι. Γι αυτό και δεν υπήρξε ομάδα ελέγχου.

Για ένα μήνα πριν από την έναρξη του προγράμματος και κατά τη διάρκεια ενός διαλείμματος καθημερινά κάναμε, ως υποψήφιοι διαμεσολαβητές, παρατήρηση συμ-

βάντων που άπτονταν διαμεσολάβησης χωρίς όμως να παρεμβαίνουμε. Έτσι τροφοδοτήθηκε το ενδιαφέρον των μαθητών για τον μετέπειτα ρόλο τους. Σκοπός του προγράμματος άλλωστε ήταν η διερεύνηση των περιστατικών σχολικής βίας και η ευαισθητοποίηση των μαθητών-μεσολαβητών.

Αντλήσαμε συμπεράσματα, επιβεβαιώσαμε πρότερες απόψεις μα και διαφοροποιήσαμε αρχικές. Οι συμμετέχοντες μαθητές έγιναν πιο διορατικοί σε θέματα συγκρούσεων και έμαθαν πολλά για τη συμπεριφορά τους σε καταστάσεις που απαιτείται σωστή επικοινωνία. Ενισχύθηκε η αυτοπεποίθησή τους και βελτιώθηκε το σχολικό κλίμα, αφού η αντιμετώπιση των φαινομένων σχολικής βίας γίνεται σε πρώιμο στάδιο και τα περιστατικά σύγκρουσης γίνονται πια αντικείμενα για παιχνίδια ρόλων (θεατρικό παιχνίδι) και εκπαίδευση σε θέματα επίλυσης συγκρούσεων. Επιπλέον, έμμεσα υποβοηθείται το έργο των εφημερευόντων συναδέλφων. Έτσι η προσοχή της σχολικής κοινότητας κατευθύνεται αποκλειστικά στο πρόβλημα!

Στο εκπαιδευτικό Blog της ΣΤ' 2 [↗](#) αλλά και στην ιστοσελίδα του παρατηρητηρίου βίας της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Σερρών [↗](#) η σχετική ανάρτηση με τακτική επικαιροποίηση έκανε γνωστή τη δράση αυτή στους γονείς, τους συναδέλφους και σε πολλούς άλλους ενδιαφερόμενους. Ως επιβράβευση και αναγνώριση της προσπάθειας που κατέβαλαν οι μαθητές της ΣΤ' 2 τους απονεμήθηκε βραβείο Σχολικού Μεσολαβητή. Λειτουργώντας μεταγνωστικά πήραμε μέρος στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Teachers4Europe 2013-14 με θέμα «Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής», ο Σχολικός μας Μεσολαβητής». Ως επιβράβευση πραγματοποιήσαμε επίσκεψη στις Βρυξέλλες.

Περιορισμοί προγράμματος

Δεν υπήρξε ομάδα ελέγχου ώστε να εξαχθούν αντικειμενικά συμπεράσματα που να μπορούν να γενικευτούν. Θα μπορούσε η δράση να έχει μεγαλύτερη διάρκεια, ώστε τα συμπεράσματα να είναι πιο ασφαλή.

Links

Συνήγορος του Πολίτη

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%AE%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%BF%CF%82_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%AF%CF%84%CE%B7

Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής,

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%BF%CF%82_%CE%94%CE%B9%CE%B1%CE%BC%CE%B5%CF%83%CE%BF%CE%BB%CE%B1%CE%B2%CE%B7%CF%84%CE%AE%CF%82

Ινστιτούτο για τα Δικαιώματα, την Ισότητα και την Ετερότητα (i-RED)

<http://www.i-red.eu/?i=institute.el.projects.78>

Σχέδιο δράσης για την πρόληψη ή/και την καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων κάθε είδους, για την ανάδειξη της σημασίας της διαφορετικότητας καθώς και για την καταπολέμηση της βίας στα σχολεία, 8/5/2014

http://www.streitschlichtungskongress.de/seiten/material_zur_streitschlichtung.html

<http://u.jimdo.com/www12/o/sb-fec71b92a39b2f6/download/mbcc7beed-276c7c28/1305130273/Mediation-Streitschlichtung-IFB.pdf?px-hash=817d156d0de14acf53043dcfcc6854c45af9eb1c&px-time=1398420505>

<http://www.dguv-lug.de/1021709.php>

<http://li.hamburg.de/contentblob/2817642/data/pdf-mindeststandards-fuer-schulen-bei-der-ein-und-durchfuehrung-von-streitschlichtung-pdf-880-kb.pdf>

http://www.dialog-in-bildung.org/index.php?option=com_content&view=article&id=61&Itemid=63

<http://www.kro-rhauderfehn.de/Streitschlichter/start.htm>

<http://www.bmev.de/uploads/media/mediation-schule.pdf>

Βιβλιογραφία - Πηγές

(NCCA) National Council for Curriculum and Assessment, 2008. **Modern Languages in the Primary School Curriculum: Feasibility and Futures, Final report to the Department of Education and Science (DES)**

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Αρχοντάκη, Ζ., Φιλίππου Δ., (2010). **205 βιωματικές ασκήσεις για εμπύκωση ομάδων ψυχοθεραπείας, κοινωνικής εργασίας, εκπαίδευσης.** Έκδοση 6η, Καστανιώτης, Αθήνα

Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου (Ε.Ψ.Υ.Π.Ε.) (2010). **Δραστηριότητες στην τάξη για την πρόληψη του εκφοβισμού και της βίας μεταξύ των μαθητών. Εγχειρίδιο Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.** ISBN: 978-960-87296-9-8

ΥΠΕΠΘ, (2000) **Όταν τα πράγματα στο σχολείο... αγριεύουν!**, Αθήνα

Ξενόγλωσση μεταφρασμένη στα ελληνικά

Rogers C., (1991) **Ελληνική μετάφραση: Ομάδες συνάντησης.** Δίοδος, Αθήνα

Rogers C., (1996) **Ομάδες Συνάντησης,** Καστανιώτης, Αθήνα

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Beck, D.: «Auf dem Weg ins freundliche Klassenzimmer» - Dokumentation eines Projectes zur gewaltfreien Konfliktaustragung, Bund fuer Soziale Verteidigung, Minden, 1999

Ehninger, F. & Schuster, K.D. (2004) **Streitschlichtung und Umgang mit Gewalt an Schulen,** ISBN 3-86077-962-1, Magdeburg,

Rogers, C., (1970). **On encounter groups**

ΥΠΕΠΘ, **Όταν τα πράγματα στο σχολείο... αγριεύουν!** Αθήνα, 2000

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ε Ν Η Μ Ε Ρ Ω Σ Η
2 0 1 5

Numéro de catalogue: IA-02-15-230-EL-N
ISBN: 978-92-79-46709-7
DOI: 10.2775/452731